บทที่ 4
การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key - informants) และจากการสำรวจการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนเกษตรเพื่อสุขภาพบ้านปัถวี โดยมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรเพื่อสุขภาพบ้านปัถวี ได้แก่ ประธานศูนย์วิสาหกิจ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่ม ชาวบ้านที่อาศัยในชุมชนปัถวี ผู้นำชุมชนของหมู่บ้าน 12 หมู่บ้าน บุคคลจากหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจากคุณสมบัติทั้งหมดนี้ตรงตามประเด็นการศึกษาเรื่อง “ศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนเพื่อสุขภาพบ้านปัถวี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี” นอกจากนี้ยังได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ บริบทของชุมชน ได้แก่ สภาพทั่วไปของชุมชน ลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางประชากร ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม ลักษณะทางการเมืองการปกครอง ตลอดจนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน

ส่วนแนวทางในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจะเป็นประเด็นเดียวกันทั้งหมด สามารถแยกประเด็นได้ดังนี้ ข้อมูลทั่วไปของชุมชน ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ข้อมูลองค์ประกอบที่มีส่วนสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ข้อมูลการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชน ข้อมูลศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยประเด็นในการศึกษาตามลำดับ ดังนี้

1. บริบททางกายภาพของชุมชนและบริบทของวิสาหกิจชุมชนเกษตรเพื่อสุขภาพบ้านปัถวี
2. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ
3. ตัวอย่างการสัมภาษณ์เจาะลึก
4. ผลการศึกษาข้อมูลศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนเกษตรเพื่อสุขภาพบ้านปัถวี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี
    4.1 องค์ประกอบที่มีส่วนสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรภายในชุมชน
    4.2 การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

4.3 ศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

4.4 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน

บริบททางกายภาพของชุมชน

สภาพทั่วไปของชุมชน

1. ประวัติความเป็นมา

ตำบลปัถวี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ตามคำกล่าวของผู้สูงอายุที่ว่า "บรรพบุรุษเล่าต่อ ๆ กันมาว่า มีคนรูปร่างอก 3 วา หน้า 3 ศอก มาอยู่ที่นี่ เมื่อมีการพบปะกับเพื่อน ๆ จะมีการตบหัวหยอกล้อกันอาจทำให้หวีที่เสียบบนหัวหล่นหาย คือ หวีที่ใช้สำหรับหวีผมให้เขาควายอยู่มาวันหนึ่งได้มีการพบเห็นหวีเขาควาย ก็ถามกันว่า ใครมาปัดหวีหล่นที่นี่และเมื่อมีการตั้งชื่อหมู่บ้านก็ตั้งชื่อว่า "ปัดหวี" ต่อมาได้เปลี่ยนเป็น "ปัถวี" จนถึงปัจจุบัน แต่เท็จจริงก็ไม่มีใครรู้ได้ ผู้ใหญ่ยังกล่าวเสริมว่า ในอดีตพื้นที่แถบนี้เป็นป่าดงดิบมีสัตว์ดุร้ายและไข้ป่าหรือไข้มาเลเรียทำให้ผู้ที่ผ่านไปมาประสบภัยอยู่เป็นเนื่อง ๆ ทำให้ผู้ที่เดินทางผ่านมาต้องตายระหว่างทาง ต่อมาเริ่มมีการติดต่อกับประเทศเขมรบ่อยขึ้น จึงเริ่มมีผู้มาอาศัยอยู่มาจับจองพื้นที่ทำกินจนถึงปัจจุบัน

จากการสัมภาษณ์ ผู้อาวุโสในหมู่ที่ 2 บ้านปัถวี ได้เล่าให้ฟังถึงการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนของชุมชนบ้านปัถวีในอดีตตั้งแต่จำความได้ว่า ที่แถบตำบลปัถวีสมัยก่อนเป็นแค่ทางผ่านของผู้ไปมาค้าขายไม่ค่อยมีใครอยากอาศัย เพราะเป็นป่าดงดิบ สัตว์ป่าเยอะ ห่างไกลตัวเมือง จนเมื่อทางรัฐอนุญาตให้มาจับจองพื้นที่ทำกินจึงได้เข้ามาอาศัยตั้งบ้านเรือนอยู่ในละแวกเดียวกันใกล้ ๆ กัน อาชีพที่ทำเป็นหลักก็ทำนาปลูกข้าว หาของป่าขายบ้าง ไม่เหมือนกับปัจจุบันที่มีแต่สวนยางสวนผลไม้เต็มไปหมด แต่บ้างบ้านก็ยังปลูกข้าวไว้กินกันเองก็มีอยู่ ลูกหลานเยอะขึ้นทำให้พื้นที่ทำกินทำสวนอยู่ห่างออกไปจากหมู่บ้านหลายสิบกิโลตามเชิงเขาและละแวกใกล้เขื่อนคีรีธาร ดังคำกล่าวของผู้ใหญ่บ้านที่ว่า " เริ่มมีถนนตัดผ่านการเดินทางสะดวกขึ้นมีโรงเรียน สถานีอนามัยและวัดพร้อมทุกอย่างจึงเกิดเป็นหมู่บ้าน การติดต่อกันก็ง่าย "

ลักษณะทางกายภาพ

ตำบลปัถวี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี มีพื้นที่ทั้งหมด 210 ตารางกิโลเมตร คิดเป็น 131,257 ไร่ ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของที่ทำการอำเภอมะขาม ห่างจากที่ว่าการอำเภอ 12 กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อำเภอโป่งน้ำร้อน
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลมะขาม ตำบลอ่างคีรี และอำเภอขลุง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอขลุง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลฉมัน

เริ่มมีการก่อตั้งหมู่บ้านอย่างเป็นทางการ ซึ่งตำบลปัถวีมีหมู่บ้านทั้งหมด 12 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านทุ่งบอน หมู่ที่ 2 บ้านปัถวี หมู่ที่ 3 บ้านมะขาม หมู่ที่ 4 บ้านนาไทร หมู่ที่ 5 บ้านหนองสลุด หมู่ที่ 6 บ้านทัพนคร หมู่ที่ 7 บ้านโป่งโรงเชิน หมู่ที่ 8 บ้านหินลาด หมู่ที่ 9 บ้านคลองขวางพัฒนา หมู่ที่ 10 บ้านทุ่งด่าน หมู่ที่11 บ้านอกพกพัฒนา หมู่ที่ 12 บ้านคลองเวฬุ ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 3

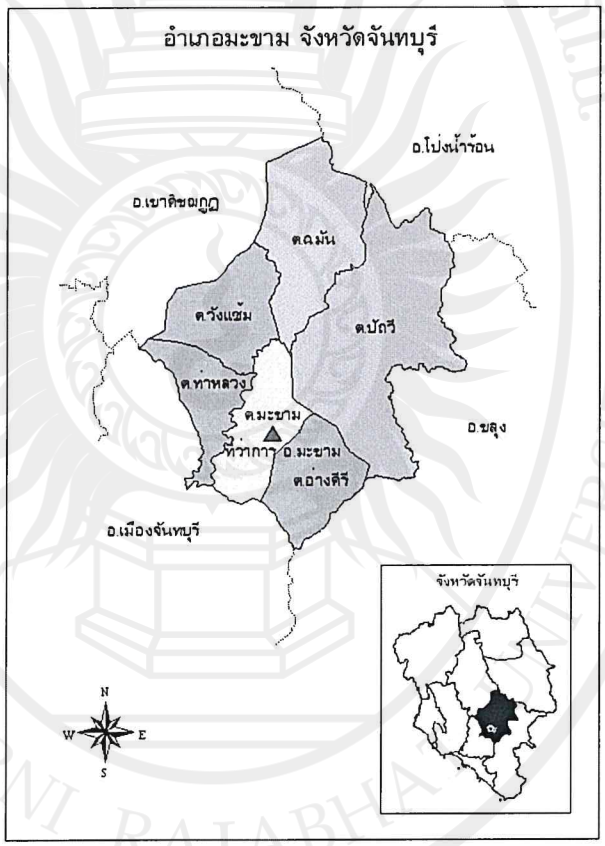

ภาพประกอบ 3 แสดงที่ตั้งตำบลปัถวี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี

ที่มา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอมะขาม. ออนไลน์. ม.ป.ป.

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏราไพพรรณี

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาทิ 1) น้ำตกชำปาง 2) น้ำตกปัถวี 3) ป่าชุมชน

ลักษณะทางประชากร

ข้อมูลสถิติประชากรจากทะเบียนบ้าน แยกรายพื้นที่ ระดับตำบล ของเดือนกันยายน พ.ศ. 2561 สำรวจโดยองค์การบริหารส่วนตำบลปัถวี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี พบว่า จำนวนประชากรตำบลปัถวีที่มีทั้งหมด 12 หมู่บ้าน มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 7,542 คน จำแนกเป็นเพศชาย 3,809 คน เพศหญิง 3,733 คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 3,143 ครัวเรือน ดังปรากฏรายละเอียดในตาราง 1

ตาราง 1 แสดงฐานข้อมูลประชากรและครัวเรือนตำบลปัถวี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี

ตำบลปัถวี					
หมู่ที่	หมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร		
			ชาย	หญิง	รวม
1	บ้านทุ่งบอน	334	392	364	756
2	บ้านปัถวี	212	279	303	582
3	บ้านมะทาย	107	183	182	365
4	บ้านนาไทร	202	291	291	582
5	บ้านหนองสลุด	357	422	412	834
6	บ้านทัพนคร	477	624	581	1,205
7	บ้านโป่งโรงเซ็น	225	285	297	582
8	บ้านหินลาด	386	450	417	867
9	บ้านคลองขวางพัฒนา	154	181	190	371
10	บ้านทุ่งด่าน	163	205	187	392
11	บ้านอกพกพัฒนา	355	236	253	489
12	บ้านคลองเวฬุ	171	261	256	517
รวม		3,143	3,809	3,733	7,542

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่มา : เทศบาลตำบลปัถวี. 2561

ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และอิสลามพอมีอยู่บ้างแต่น้อยมาก อาทิ วัด มี 7 แห่ง ได้แก่ วัดทุ่งบอน หมู่ที่ 1 วัดมะทาย หมู่ที่ 3 วัดจันทร์แสงศรี หมู่ที่ 5 วัดทับนคร หมู่ที่ 6 วัดโป่งโรงเซ็น หมู่ที่ 7 วัดคลองเวฬุ หมู่ที่ 12 วัดคลองขวาง หมู่ที่ 9 และสำนักสงฆ์

มี 5 แห่ง ได้แก่ สำนักสงฆ์พลิ้วน้อย หมู่ที่ 6 สำนักสงฆ์ทุ่งเขาทอง หมู่ที่ 7 สำนักสงฆ์เขาน้ำโปรย หมู่ที่ 8 สำนักสงฆ์ชำปาง หมู่ที่ 8 สำนักสงฆ์เขามโนรมย์ หมู่ที่ 11

ภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันคือ ภาษาไทยและภาษาท้องถิ่นของคนจันทบุรีรวมไปถึงภาษาถิ่นในแต่ละภูมิลำเนา

จากการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2 ให้ข้อมูลว่า ส่วนใหญ่อยู่อาศัยแบบการขยายครอบครัว ถึงแม้จะแยกครอบครัวออกไปแต่ก็ยังอาศัยอยู่ในละแวกใกล้เคียงกัน ด้านการคมนาคม เส้นทางคมนาคมสายหลักเป็นถนนลาดยาง/คอนกรีต เชื่อมต่อกับถนนสายรองเป็นถนนดิน/ถนนลูกรัง และเชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้าน โดยแยกรายละเอียดดังนี้

ถนนลาดยาง	17 สาย
ถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก	15 สาย
ถนนดินลูกรัง	97 สาย

ด้านสาธารณูปโภคและการบริการของภาครัฐในชุมชน มีไฟฟ้าเข้าถึงทั้ง 12 หมู่บ้าน

ด้านการประปามีจำนวนหมู่บ้านที่มีประปาใช้ ได้แก่ หมู่ที่ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 11

ด้านสาธารณสุขมีให้บริการ อาทิ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล สถานพยาบาลเอกชน และสถานีตำรวจชุมชนประจำตำบล ดังนี้

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล มี 3 แห่ง ได้แก่ บ้านทุ่งบอน ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 บ้านมะทาย ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 บ้านทัพนครตั้งอยู่หมู่ที่ 11

สถานพยาบาลเอกชน มี 5 แห่ง ได้แก่ สถานพยาบาลปราณี ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 มณฑนาการพยาบาลและผดุงครรภ์ ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 บุษบาพยาบาล ตั้งอยู่หมู่ที่ 11 สถานพยาบาลมิ่งขวัญคลินิกการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ตั้งอยู่หมู่ที่ 11

สถานีตำรวจชุมชนประจำตำบล จำนวน 1 แห่ง ตั้งอยู่หมู่ที่ 11 เพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

ลักษณะทางเศรษฐกิจ

การประกอบอาชีพ ปัจจุบันคนในชุมชนตำบลปัถวีประกอบอาชีพเกษตรกรรม 90% อาชีพรับจ้างทั่วไป 5 % อาชีพรับราชการ 3 % และอื่น ๆ 2 % ซึ่งประธานศูนย์ได้ให้ข้อมูลว่าลักษณะพื้นที่ตำบลปัถวีเป็นที่ราบลุ่มบ้างและมีลูกเนินเขาเล็ก ๆ ชาวบ้านในพื้นที่นิยมปลูกผลไม้ อาทิ ทุเรียน มังคุด เงาะ ลองกองและยางพารา เป็นต้น เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่มีที่ดินทำกินเป็นของตัวเอง (มีเอกสารสิทธิ์ ได้แก่ นส.3ก, โฉนด, สปก., ภบท.) ผู้ใหญ่บ้านได้กล่าวเสริมต่อว่าเดิมทีวิถีการทำสวนของชาวบ้านก็เหมือนกับที่อื่น ๆ ที่ต้องพึ่งปุ๋ย พึ่งสารเคมียาฆ่าแมลง เพื่อที่จะได้ผลผลิตที่สวย ดกเต็มต้น ซึ่งต้องใช้ต้นทุนจำนวนมากสมัยนี้ปลูกผลไม้ได้ราคาน้อยไม่คุ้มค่ายา ค่าปุ๋ย และยังมีสารเคมีตกค้าง ทำให้มีผลกระทบทางด้านสุขภาพทั้งผู้ใช้และผู้บริโภค บางรายท้อ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

จึงหันไปปลูกยางพารา กรีดยางขายเพราะได้ผลตอบแทนที่ดี แต่ช่วงหลัง ๆ ราคายางตกทางรัฐจึงออกมาช่วยในเรื่องราคา ต่อมาได้ริเริ่มช่วยกันปรับเปลี่ยนวิถีการผลิตใหม่ โดยเริ่มจากแนวคิดของคุณรัฐไท พงษ์ศักดิ์ ประธานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนและวิสาหกิจชุมชนเพื่อสุขภาพบ้านปัถวี ที่อธิบายว่า...ผมมีโอกาสได้ไปดูงานที่ศูนย์พัฒนาปลวกแดง ที่ระยอง (โครงการศูนย์บริการพัฒนาปลวกแดงตามพระราชดำริ จังหวัดระยอง) กับหมู่เพื่อนที่มีแนวคิดเหมือนกัน จึงนำสิ่งที่เรียนรู้มาพลิกฟื้นสวนผมเองก่อน เริ่มจากทำปุ๋ยอินทรีย์ น้ำหมักชีวภาพแบ่ง ๆ กันใช้ ต่อมาจึงได้รวมกลุ่มกันลงเงิน ลงแรง และปรึกษากับเกษตรตำบลปัถวี เพื่อเปิดเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนปัถวี โดยใช้พื้นที่ของญาติผมเปิดเป็นศูนย์ที่ทำการ มีการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ และสาธิตวิธีการทำกิจกรรมนี้ทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการลดการใช้ยา สารเคมี ปุ๋ย ที่ทำร้ายสุขภาพ เปลี่ยนมาทำปุ๋ย สารไล่แมลงแบบธรรมชาติใช้แทน ทั้งประหยัดเงินและปลอดภัยทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค ทางศูนย์ยังได้จัดตั้งกลุ่มกองทุนและสวัสดิการชุมชนบ้านปัถวี เพื่อเป็นอาชีพเสริมมีอยู่ 7 กลุ่ม มีกลุ่มเพาะเลี้ยงชันโรงหรือกลุ่มเพาะเลี้ยงผึ้งขนาดเล็ก กลุ่มเกษตรอินทรีย์ กลุ่มกลองยาว กลุ่มสตรีอาสา กลุ่มอนุรักษ์ กลุ่มมังคุด กลุ่มทุเรียน เป็นต้น ตอนนี้เรียกได้ว่าพืชผลทางการเกษตรของชุมชนบ้านปัถวี ส่วนใหญ่ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ที่ทำกันเอง มีกิจกรรมเปิดสวน “ชม ชิม ช็อป ผลผลิตทางการเกษตร ผลไม้สด สะอาด ปลอดภัยจากสารพิษ” เรารับประกันผลไม้ที่ส่งตรงถึงมือผู้บริโภคโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง เงินที่ได้ส่วนหนึ่งยังคืนกลับเป็นสวัสดิการและใช้ในการพัฒนาเกษตรเพิ่มเติมต่อไป ผู้ใหญ่บ้านกล่าวเพิ่มเติมว่า...ทางรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณช่วยเหลือชาวเกษตรกร โดยจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์ คอยรองรับผลผลิตของชาวเกษตรกรและประกันราคาผลไม้ไม่ให้ราคาตกเพื่อความเป็นอยู่ที่ดี ดังปรากฏรายละเอียดภาพประกอบ 4

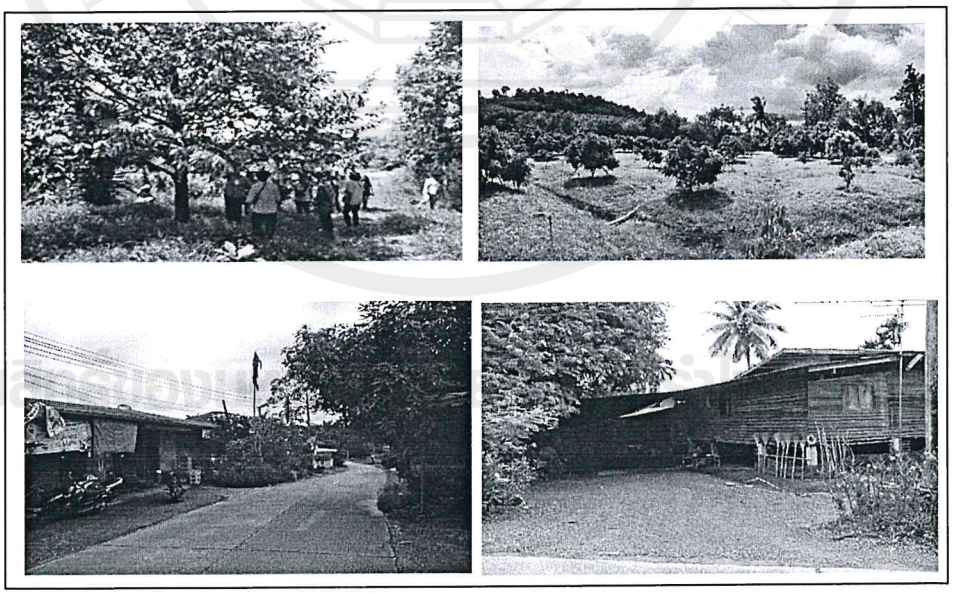

ภาพประกอบ 4 แสดงวิถีการทำกินของคนในชุมชนตำบลปัถวี

ลักษณะทางสังคมวัฒนธรรม

วิถีการดำเนินชีวิตของคนในตำบลปัถวี ส่วนใหญ่ยังคงใช้วิถีชีวิตเกษตรกรรมเหมือนเดิม นิยมสร้างบ้านชั้นเดียวและบ้านยกพื้นใต้ถุนเตี้ย ๆ ประกอบกับเป็นชุนชนที่อยู่ไม่ห่างจากอำเภอมะขาม มีถนนตัดผ่านสะดวกและเทคโนโลยีที่ทันสมัย ช่วยอำนวยความสะดวกและรวดเร็วในการติดต่อสื่อสาร อาทิ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ อินเตอร์เน็ต เป็นต้น ทำให้บางช่วงเวลาความสัมพันธ์ของคนในชุมชนอยู่กันแบบต่างคนต่างอยู่ กิจกรรมที่ทำร่วมกันเริ่มลดน้อยลง อาจทำให้ส่งผลกระทบต่อเยาวชนรุ่นหลังได้ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ คุณเหรียญ อายุ 52 ปี ชาวบ้านหมู่ 2 อาชีพเกษตรกรรม ซึ่งเล่าว่า เมื่อก่อนบ้านปัถวีเป็นชุมชนเล็ก ๆ ทำสวน รับจ้างทั่วไป ผู้คนส่วนใหญ่อยู่กันเป็นเครือญาติแบบพี่ ๆ น้อง ๆ บ้านแต่ละบ้านไม่มีรั้วกั้น เพื่อจะได้ไปมาหาสู่กันสะดวก จะได้ช่วยกันเป็นหูเป็นตา ป้องกันพวกโจรขโมยของ เพราะสวนผลไม้สวนยาง อยู่ห่างไกลบ้านหลายสิบกิโล ช่วงหน้าผลไม้ต้องไปนอนเฝ้าสวนบ้าง การมีเทคโนโลยีจึงมีประโยชน์อย่างมาก ต่อมาเริ่มมีถนนหนทางที่ดี มีสิ่งอำนวยสะดวก มีการติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอก ส่วนใหญ่จะเป็นการเข้ามาค้าขายเป็นหลัก ซึ่งพืชผลทางเศรษฐกิจที่นิยมปลูก เช่น ลองกอง มังคุด ทุเรียน เงาะ และยางพารา ทำให้ชาวบ้านมีกินแบบเหลือกินเหลือใช้ จนบางครอบครัวใช้จ่ายฟุ่มเฟือยจนต้องกู้ยืมก็มี (เหรียญ. สัมภาษณ์. 2557)

ด้านวัฒนธรรม ตั้งแต่อดีตคนในชุมชนมีวัฒนธรรมความเป็นอยู่เรียบง่ายกับธรรมชาติ มีประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เพื่อสร้างความสนุกสนานในช่วงเทศกาลต่าง ๆ ทำให้ชาวบ้านมีความสามัคคีกลมเกลียว มีการช่วยเหลือเอื้ออาทรแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เช่น การละเล่นสะบ้าท้องถิ่น เดือน 6 ในช่วงเทศกาลงานสงกรานต์ และวงกลองยาวประจำตำบล แต่ปัจจุบันก็ลดความสำคัญลงเรื่อย ๆ ดังคำสัมภาษณ์ของคุณประทุม อายุ 68 ปี ชาวบ้านหมู่ 2 ซึ่งอาศัยอยู่ในชมชนมาตั้งแต่เกิดว่า ...ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนตอนนี้แตกต่างจากอดีตบ้าง แต่เดิมเราอยู่กันแบบถ้อยทีถ้อยอาศัย มีอะไรก็แบ่งปันแลกเปลี่ยน แต่เดี๋ยวนี้กลับเป็นแบบต่างคนต่างอยู่ แต่ละบ้านมุ่งแต่จำทำมาหากินเพื่อเลี้ยงชีพ เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของครอบครัว เริ่มมานั่งพูดคุยกันที่ร้านค้ากันน้อยลง จะมีอะไรทีก็ติดต่อกันทางโทรศัพท์แทน นอกเสียว่ามีเสียงตามสายของผู้ใหญ่บ้านนัดประชุมกันก็จะได้พบปะกันที จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าความเจริญทางเทคโนโลยีทำให้วิถีชีวิตของคนในชุมชนปัถวีเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยอย่างเห็นได้ชัด (ประทุม. สัมภาษณ์. 2557)

ต่อมาได้มีการรื้อฟื้นวัฒนธรรมประเพณีกลับมาอีกครั้งจากการสัมภาษณ์ ประมวล สุขสมพร ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2 ยังได้ข้อมูลเพิ่มเติมในเรื่องการรวมกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นว่า ...ในงานสงกรานต์ของบ้านเรานั้นชาวบ้านไม่มีกิจกรรมใด ๆ ร่วมกันเลยทำให้ต้องออกไปเล่นน้ำสงกรานต์

นอกหมู่บ้านทุกปี ทำให้หมู่บ้านเราเงียบเหงาทั้ง ๆ ที่เป็นหมู่บ้านที่ใหญ่ที่มีประชากรตั้ง 12 หมู่ ที่เคยมีการละเล่นในอดีตมากมายหลายอย่าง เช่น สะบ้า เดือน 6 การละเล่นยิงคันกระสุนท้องถิ่น การละเล่นยิงหนังสติ๊กท้องถิ่น ประกวดเจดีย์ทราย รำวงชาวบ้านท้องถิ่น เป็นต้น ดังนั้นในงานสงกรานต์ปี 2545 จึงได้มีการร่วมมือกันของผู้นำทั้ง 12 หมู่ ในการนำร่องจัดทีมสะบ้าชายหญิงเข้าร่วมการละเล่นในงานสงกรานต์ โดยใช้งบประมาณของผู้ร่วมบริจาคในหมู่บ้าน เพื่อมาซื้อเป็นสิ่งของรางวัลภายในงาน และยังได้จัดต่อเนื่องกันทุก ๆ ปี เพื่อสืบสานวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นให้ลูกหลานได้รู้จักและเพื่อเพิ่มสีสันงานต่าง ๆ คุณรัฐไท จึงได้ประสานงานไปยังนายกเทศมนตรีตำบลปัถวี เพื่อทำเรื่องขอให้เป็นผู้สนับสนุนกลุ่มกลองยาว โดยให้นายจูบ รักษา เป็นผู้ดูแลกลุ่มกลองยาว เพราะมีความถนัดในการร้องรำทำเพลง มีความเป็นมาในการทำขวัญนาคอยู่บ้าง เมื่อมีกิจกรรม พิธีกรรม หรืองานประเพณีต่าง ๆ เนื่องจากการจัดกิจกรรมนี้ทำให้ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเริ่มแน่นแฟ้นมากขึ้น กลับมามีความสุขสนุกสนาน สามัคคีกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ร่วมกันพัฒนาด้านต่าง ๆ เช่น เปิดสอนการตีกลองยาวให้แก่เด็ก ๆ ทำให้เด็กในชุมชนห่างไกลอบายมุขและใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ในยามว่างหลังเลิกเรียน หรือวันหยุดเสาร์ - อาทิตย์ ตอนนี้มีเด็ก ๆ มาร่วมซ้อมจนฝีมือดีได้ไปออกงานในพิธีเทศกาลงานต่าง ๆ จนปัจจุบันพอมีรายได้เป็นค่าขนม สร้างความภูมิใจให้กับครอบครัว (ประมวล สุขสมพร. สัมภาษณ์. 2557)

ลักษณะทางการเมืองการปกครอง

ส่วนเทศบาลตำบลปัถวี ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 49 หมู่ 5 ตำบลปัถวี ปัจจุบันมีนายอารัญ พงศ์ศักดิ์ดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรี (ข้อมูลปี 2557) และมีนายประมวล สุขสมพร เป็นผู้ใหญ่บ้าน คอยติดต่อประสานงานกับคนในชุมชน นายยกเทศมนตรียังกล่าวต่ออีกว่า ...การเมืองการปกครองในอดีตเป็นการปกครอง โดยเลือกผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตการปกครอง ที่มีความรู้ความสามารถในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนได้ ต่อมาหน่วยงานราชการได้มีนโยบายให้มีรูปแบบการปกครองโดยผู้ใหญ่บ้าน และองค์การส่วนตำบลหรือเทศบาลตำบล ตามลำดับ จนถึงปัจจุบันในชุมชนบ้านปัถวีมีการจัดตั้งกลุ่มองค์กร เพื่อสร้างเครือข่าย และเสริมประสิทธิภาพในการทำงาน โดยมีกลุ่มองค์กรหลัก ๆ เช่น กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มสัจจะสะสม กลุ่มหมู่บ้านเกษตรกรปัถวี กลุ่มสันนิบาตเทศ กลุ่มสหกรณ์เพื่อการเกษตร เป็นต้น

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บริบทของวิสาหกิจชุมชนเกษตรเพื่อสุขภาพบ้านปัถวี

วิสาหกิจชุมชนเกษตรเพื่อสุขภาพบ้านปัถวี

ได้จัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนบ้านปัถวี เนื่องจากอาชีพหลักของชาวบ้านคือทำสวน แต่ยิ่งทำกลับต้องมีภาระหนักขึ้นคือหนี้สินเพิ่มเติมทุกปี จึงเกิดกระบวนการการรวมกลุ่มกัน

เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ระดมความคิดแนวทางที่จะช่วยแก้ปัญหาทั้งระยะสั้นและระยะยาว คือ สร้างอาชีพเสริม จึงก่อกำเนิดเป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนขึ้น แยกปัญหาเอาความต้องการความถนัดของแต่ละบุคคลไว้เป็นกลุ่ม ๆ แล้วมีการรวมหุ้นกันทำกิจกรรมนั้น ๆ เพื่อสร้างงาน สร้างคน สร้างอาชีพในชุมชน โดยชุมชนเพื่อชุมชนในอาชีพหลักและอาชีพเสริมสู่ชุมชนพอเพียง พึ่งตนเองได้ในสถานการณ์ของเศรษฐกิจที่ไม่แน่นอน

สำนักงานเกษตรจังหวัดจันทบุรี ได้ให้ข้อมูลสวนจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดจันทบุรี ไว้ดังนี้ (สำนักงานเกษตรจังหวัดจันทบุรี. ออนไลน์. 2554)

ชื่อสวน : วิสาหกิจชุมชนเกษตรเพื่อสุขภาพบ้านปัถวี

ชื่อเจ้าของสวน : วิสาหกิจชุมชนเกษตรเพื่อสุขภาพบ้านปัถวี

ที่ตั้ง : ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนบ้านปัถวี 5 ม.2 ต.ปัถวี อ.มะขาม จ.จันทบุรี

ประธานศูนย์ : นายรัฐไท พงษ์ศักดิ์

เบอร์โทรศัพท์ : 08-1762-2702

Web : http://www.facebook.com/patthavee.group

ผลไม้ในสวน : ทุเรียน เงาะ มังคุด สละ

ลักษณะเด่นของสวน : เป็นสวนเกษตรสวนอินทรีย์ เป็นแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง มีทั้งหมด 7 กลุ่ม อาทิ กลุ่มเพาะเลี้ยงชันโรงหรือกลุ่มเพาะเลี้ยงผึ้งขนาดเล็ก กลุ่มเกษตรอินทรีย์ กลุ่มกลองยาว กลุ่มสตรีอาสา กลุ่มอนุรักษ์ กลุ่มมังคุด กลุ่มทุเรียน เป็นต้น

กิจกรรมอื่น ๆ : ชม ชิม ช็อป ผลผลิตทางการเกษตร ผลไม้สด สะอาด ปลอดภัยจากสารพิษ

ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ รวมทั้งหมด 26 คน โดยแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 4 กลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และได้รับข้อคิดเห็นจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากหลายฝ่าย โดยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญไว้ดังนี้คือ

1. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสุขภาพบ้านปัถวี ได้แก่ ประธานศูนย์คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่ม จำนวน 8 คน (คิดเป็นร้อยละ 30.76)

2. ชาวบ้านที่อาศัยในชุมชนตำบลปัถวี จำนวน 12 หมู่บ้าน จำนวน 8 คน (คิดเป็นร้อยละ 30.76)

3. ผู้นำชุมชนของหมู่บ้าน 12 หมู่บ้าน จำนวน 8 คน (คิดเป็นร้อยละ 30.76)

4. บุคคลจากหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 คน (คิดเป็นร้อยละ 7.69)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตาราง 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ	จำนวน N = 26	ร้อยละ
กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสุขภาพบ้านปัถวี	8	30.76
ชาวบ้านที่อาศัยในชุมชนตำบลปัถวี จำนวน 12 หมู่บ้าน	8	30.76
ผู้นำชุมชนของหมู่บ้าน 12 หมู่บ้าน	8	30.76
บุคคลจากหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง	2	7.69

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย (ร้อยละ 57.69) มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี (ร้อยละ 38.46) รองลงมามีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี (ร้อยละ 26.92) 61 ปี ขึ้นไป (ร้อยละ 23.81) และ 51 - 60 ปี (ร้อยละ 19.05) ตามลำดับ ส่วนใหญ่สถานภาพสมรสแล้ว (ร้อยละ 88.46) และแยกกันอยู่ (ร้อยละ 11.53) ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ จำนวน 26 คน (คิดเป็นร้อยละ 100) ได้รับการศึกษาสูงสุดระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ร้อยละ 38.46) รองลงมาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 38.46) มัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 23.07) ตามลำดับ ในด้านอาชีพหลักส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรกร ทำสวนผลไม้มังคุด เงาะ ลองกองและทุเรียน (ร้อยละ 80.76) รองลงมาเป็นเกษตรกรทำสวนยาพารา (ร้อยละ 19.23) ส่วนใหญ่เป็นคนในชุมชนโดยกำเนิด (ร้อยละ 76.92) และมาจากต่างจังหวัด (ร้อยละ 23.07) ในด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีรายได้ 10,001 - 15,000 บาท (ร้อยละ 26.92) รองลงมา 5,000 - 10,000 บาท (ร้อยละ 34.61) และ15,001 - 20,000 บาท (ร้อยละ 26.92) ตามลำดับ นอกจากนี้สถานภาพตำแหน่งทางสังคมของผู้ที่ให้ข้อมูลที่สำคัญประกอบด้วย กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสุขภาพบ้านปัถวี (ร้อยละ 30.76) ชาวบ้านที่อาศัยในชุมชนตำบลปัถวี จำนวน 12 หมู่บ้าน (ร้อยละ 30.76) ผู้นำชุมชนของหมู่บ้าน 12 หมู่บ้าน (ร้อยละ 30.76) และบุคคลจากหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง (ร้อยละ 7.69) จึงเป็นที่น่าพิจารณาได้ว่ากลุ่มอายุผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญมีความแตกต่างและหลากหลาย ดังตาราง 3

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตาราง 3 แสดงข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน (n = 26)	ร้อยละ (100.00)
เพศ		
ชาย	15	57.69
หญิง	11	42.30
ช่วงอายุ		
31 - 40 ปี	7	26.92
41 - 50 ปี	10	38.46
51 - 60 ปี	4	15.38
61 ปี ขึ้นไป	5	19.23
สถานภาพ		
สมรส	23	88.46
แยกกันอยู่	3	11.53
ศาสนา		
พุทธ	26	100.00
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	10	38.46
มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3)	6	23.07
มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6)	10	23.07
อาชีพหลัก		
เกษตรกรสวนผลไม้มังคุด เงาะ ลองกอง และทุเรียน ฯ	21	80.76
เกษตรกรสวนยางพารา	5	19.23
ภูมิลำเนาเดิม		
คนในชุมชนโดยกำเนิด	20	76.92
มาจากต่างจังหวัด	6	23.07
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
5,000 - 10,000 บาท	9	34.61
10,001 - 15,000 บาท	10	26.92
15,001 - 20,000 บาท	7	26.92

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตาราง 3 (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน (n = 26)	ร้อยละ (100.00)
สถานภาพตำแหน่งทางสังคม		
กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสุขภาพบ้านปัถวี	8	30.76
ชาวบ้านที่อาศัยในชุมชนตำบลปัถวี จำนวน 12 หมู่บ้าน	8	30.76
สถานภาพตำแหน่งทางสังคม		
ผู้นำชุมชนของหมู่บ้าน 12 หมู่บ้าน	8	30.76
บุคคลจากหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง	2	7.69

จากข้อมูลทั้งหมดที่แสดงเป็นตาราง ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญในการให้สัมภาษณ์แบบเจาะลึก ออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ เช่น เพศ ช่วงอายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก ภูมิลำเนาเดิม เพื่อที่จะได้รับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยกลุ่มแรกคือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสุขภาพบ้านปัถวี เป็นกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนโดยตรง ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวข้องกับการรองรับนักท่องเที่ยว เผยแพร่วิถีชีวิตของคนในชุมชนโดยการใช้วิธีการรวมกลุ่มแล้วจัดแบ่งกลุ่มต่าง ๆ นำเสนอโครงการไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาชุมชน กลุ่มที่ 2 คือ ชาวบ้านที่อาศัยในชุมชนตำบลปัถวี กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีอาชีพทำสวนเป็นหลัก ข้อมูลที่ได้จึงมีความคิดคล้ายคลึงกัน เนื่องจากเป็นผู้ที่มีถิ่นกำเนิดในชุมชน จึงสะท้อนถึงศักยภาพได้อย่างชัดเจน กลุ่มที่ 3 คือ ผู้นำชุมชนของหมู่บ้าน ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการรับนโยบายมาปฏิบัติรวมถึงการพัฒนาชุมชนที่เกิดจากความต้องการของคนในชุมชน กลุ่มที่ 4 บุคคลจากหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายที่รับจากส่วนกลาง ให้คำปรึกษาและส่งเสริมกิจกรรมภายในชุมชน ตามอำนาจหน้าที่ที่สามารถปฏิบัติได้ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกในการวิจัยครั้งนี้ จึงมีความแตกต่างและหลากหลาย

กรณีตัวอย่างการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จำนวน 26 คน โดยใช้แนวคำถามที่มีความคล้ายคลึงกัน แต่จะเจาะประเด็นไปในเชิงลึกตามประสบการณ์และการทำงานของแต่ละบุคคล และผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลเป็นกรณีศึกษาตัวอย่างไว้ 2 คน

ซึ่งทั้ง 2 คน ที่ได้รับการคัดเลือกมาเป็นผู้ที่มีความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของการท่องเที่ยวชุมชน และมีผลงานจากการปฏิบัติงานที่ผ่านมา โดยสามารถอธิบายกรณีศึกษาตัวอย่างได้ ดังนี้

กรณีตัวอย่างรายที่ 1 : ชัดเจน (นามสมมุติ)

ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กรณีตัวอย่างรายที่ 1 : ชัดเจน (นามสมมุติ)

ชัดเจน (นามสมมุติ) เพศชาย อายุ 48 ปี อยู่บ้านเลขที่ 5 หมู่ 2 ตำบลปัถวี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรีสถานภาพ สมรส มีบุตร 2 คน เป็นหญิง 1 คน ชาย 1 คน อาชีพหลักคือ การทำสวนผลไม้ เช่น ทุเรียน มังคุด ลองกอง เงาะ และสวนยางพารา ชัดเจน (นามสมมุติ) จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แล้วศึกษาต่อที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจากมหาวิชชาลัยภูมิปัญญาชุมชนท้องถิ่นออนไลน์

ครั้งแรกเข้ามามีบทบาทในชุมชน โดยเป็นที่ปรึกษาในการทำเกษตรอินทรีย์ ในปี พ.ศ.2550 ได้เข้าร่วมก่อตั้งศูนย์แหล่งการเรียนรู้การเกษตรพอเพียง อำเภอมะขาม และศูนย์แหล่งการเรียนรู้องค์การบริหารส่วนตำบลปัถวี โดยดำรงตำแหน่งเป็นประธานศูนย์โดยแยกย่อยเป็นกลุ่ม ๆ ได้ 7 กลุ่ม จนปัจจุบันมีสมาชิกเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

องค์ประกอบที่มีส่วนสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรภายในชุมชนพบว่า ชัดเจน (นามสมมุติ) เคยประสบกับปัญหาด้านสุขภาพ คือ ปวดหัวบ่อย ปวดหัวมาก จนทำงานไม่ได้ เมื่อไปพบแพทย์ แพทย์จึงได้แจ้งถึงสาเหตุของอาการปวดหัวว่า เกิดจากการสะสมของสารเคมีในกระแสเลือดมากเกินไป อันเนื่องมาจากการสูดดม และสัมผัสสารเคมีในจำนวนมาก ชัดเจน (นามสมมุติ) จึงคิดว่าต้องหยุดทำร้ายตัวเอง โดยเริ่มหยุดใช้สารเคมีทุกอย่างในการทำสวนผลไม้ ประกอบกับทางภาครัฐมีนโยบายส่งเสริมให้เกษตรกรหันมาทำเกษตรอินทรีย์ตั้งแต่นั้นมา ปี พ.ศ. 2545 ช่วงแรกที่เปลี่ยนนั้นจำนวนผลผลิตก็ลดน้อยถอยลง แต่เราก็พยายามปรับเปลี่ยน ลองผิดลองถูกต้องล้มลุกคลุกคลานบ้าง เกือบ 10 กว่าปี แต่ชัดเจน (นามสมมุติ) เป็นคนยืนหยัด จึงได้พัฒนาไปเรื่อย ๆ ชาวบ้านก็เห็นเราทำแล้วดี ก็ขอเข้ามาเป็นสมาชิก ถือว่าประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง เพราะเกษตรกรและชาวบ้านละแวกบ้านปัถวีหันมาร่วมกันทำสวนผลไม้แบบอินทรีย์ที่มีคุณภาพ ซึ่งนำร่องไปแล้ว 9 สวน ที่เป็นเกษตรอินทรีย์ล้วน ๆ ชัดเจน (นามสมมุติ) นั้นได้เกิดแนวคิดเรื่องการพัฒนาการเกษตร สร้างงาน สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน จึงเสนอจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนบ้านปัถวี ในปี พ.ศ. 2550 โดยได้รวมกลุ่มกันไปศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนความรู้ที่ศูนย์บริการพัฒนาปลวกแดง จังหวัดระยอง ศูนย์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขาบายศรี ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติสองสลึง ศูนย์ขยายผลเพื่อการพัฒนาตามแนวพระราชดำริวังแซ้ม จังหวัดจันทบุรี และดูงานที่สวนสุภัทราแลนด์ เป็นต้น ทางภาครัฐได้เข้ามาช่วยเหลือและส่งเสริมจัดอบรม

การทำบัญชีครัวเรือน การทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ และการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผลไม้จนได้จดทะเบียนขึ้นเป็น วิสาหกิจชุมชนเพื่อสุขภาพบ้านปัถวี ชัดเจน (นามสมมุติ) กล่าวว่า ที่ใช้ชื่อนี้เพราะอยากให้คนในชุมชนบ้านปัถวีมีสุขภาพชีวิตที่ดี ห่างไกลโรค เพราะการไม่มีโรค เป็นลาภอันประเสริฐ ชัดเจน (นามสมมุติ) จึงได้เสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขึ้น โดยผ่านเวทีประชาคมของชุมชน เรามีวิถีชาวสวนที่ทำเกษตรอินทรีย์ มีงานหัตถกรรมจากชาวบ้าน มีผลิตภัณฑ์ของทางศูนย์ มีสถานที่ท่องเที่ยวของอำเภอมะขาม เช่น เขื่อนคิรีธาร สถานโบราณคดี “มนุษย์โบราณ” น้ำตกสอยดาว อุทยานแห่งชาติเขาสิบห้าชั้น และสถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง เช่น เขาคิชฌกูฏ น้ำตกกระทิง น้ำตกพลิ้ว หาดเจ้าหลาว อ่าวคุ้งกระเบน เป็นต้น คิดกันว่าจะเปิดสวนผลไม้ให้นักท่องเที่ยวมาชม ชิม ช็อปกันที่สวน เป็นการสร้างรายได้และทำให้คนมารู้จักชุมชน...

การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชน ชัดเจน (นามสมมุติ) กล่าวว่า ชาวบ้านในชุมชนให้การยอมรับและสนับสนุนเป็นอย่างดี มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น ถ้ามีนักท่องเที่ยวหรือคณะทัวร์จากภาครัฐ คณะทัวร์จากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ชัดเจน (นามสมมุติ) ซึ่งเป็นประธานศูนย์จะเป็นผู้รับเรื่อง หมายกำหนดการแล้วเรียกประชุมเพื่อแจ้งข่าวให้กับสมาชิกได้รับทราบ และร่วมแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อเตรียมต้อนรับนักท่องเที่ยวหรือคณะทัวร์ จนตอนนี้ผ่านมา 3 ปีแล้ว ปริมาณคนที่มาท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นทุกปี มีการบอกต่อกันถึงประโยชน์ของการท่องเที่ยวสวนผลไม้อินทรีย์ เดินเข้าสวนผลไม้ที่มีอากาศปลอดโปร่ง ไร้มลพิษที่จะแอบแฝงเข้าร่างกายขณะหายใจ สามารถเก็บกินผลไม้ได้จากต้นโดยไม่ต้องล้างก่อน เนื่องจากหวั่นกลัวต่อสารเคมีตกค้าง ซึ่งไม่มีแน่นอน เพราะเราทำสวนผลไม้จากเกษตรอินทรีย์ 100 เปอร์เซ็นต์ โดยเริ่มเปิดสวนตั้งแต่เดือนพฤษภาคม - กรกฎาคม เปิดให้คนมาเที่ยวมากินฟรีที่สวนและขายผลไม้หน้าสวนเอง โดยทรัพยากรในพื้นที่ภายในของหมู่บ้าน ชัดเจน (นามสมมุติ) กลุ่มวิสาหกิจและชาวบ้านได้ร่วมช่วยกันดูแลรักษา เพิ่มมูลค่าด้วยเช่นกัน เช่น ไม้กวาดทางมะพร้าว การทำกระถางดิน ปุ๋ยจากเปลือกผลไม้ เพื่อใช้ประโยชน์ให้สูงสุด เพราะหมู่บ้านเราจะเปิดเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งเป็นหน้าเป็นตาของจังหวัดจันทบุรี ส่วนหนึ่งใครที่ได้มาเที่ยวและสัมผัสวิถีชีวิตเกษตรอินทรีย์ที่บ้านปัถวี จะได้ประทับใจและบอกต่อ ๆ กัน เศรษฐกิจในหมู่บ้านดี ลูกหลานก็ไม่ต้องไปทำงานไกลบ้าน ร่วมกันพัฒนาชุมชน สร้างรายได้สร้างอาชีพอยู่แบบพอมีพอกินและพอเพียง

ศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ชันเจน (นามสมมุติ) กล่าวว่า ตอนนี้ชาวบ้านมีความพร้อมและเปิดรับที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เพื่อช่วยกันแก้ปัญหาทั้งระยะสั้นและระยะยาว คือ สร้างอาชีพเสริม โดยมีศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนเป็นที่รวมพล จัดแยกปัญหาและเอาความต้องการ ความถนัดของแต่ละบุคคลไว้เป็นกลุ่ม ๆ แล้วมีการรวมหุ้นกันทำกิจกรรมนั้น ๆ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

เพื่อสร้างงาน สร้างคน สร้างอาชีพในชุมชน โดยชุมชนเพื่อชุมชน ในอาชีพหลักและอาชีพเสริม สู่ชุมชนพอเพียง พึ่งตนเองได้ในสถานการณ์ของเศรษฐกิจที่ไม่แน่นอน

ศักยภาพด้านความรู้ พบว่า ชัดเจน (นามสมมุติ) มีความรู้ในเรื่องของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาท่องเที่ยวหรือท้องถิ่นของตัวเอง เป็นการสร้างจุดเด่นของทางด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้สร้างอาชีพที่มั่นคง และเมื่อกล่าวถึงจุดเด่นทางทรัพยากรของชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง พบว่า ภายในชุมชนมีศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนบ้านปัถวี มีอากาศปลอดโปร่ง เพราะใกล้กับภูเขาและลำธาร มีสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ บริเวณรอบ ๆ ชุมชนมีสวนผลไม้ สวนยางพารา นาข้าว และเขื่อนคีรีธาร อีกทั้งระยะทางจากถนนจันทบุรี - สระแก้ว เข้ามาในหมู่บ้านนั้นไม่ไกลมากนัก เป็นถนนลาดยาง ทำให้เดินทางสะดวก โดยระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตรนั้น มีคนอาศัยอยู่เป็นระยะ ๆ ใกล้วัดมะทาย สถานีอนามัย และโรงเรียน ชาวบ้านเห็นตรงกันว่า พื้นที่ในชุมชนสามารถพัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวได้ ส่วนบทบาทของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นมีส่วนร่วมพอสมควร เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่นั้นยังไม่ค่อยเชื่อถือและมั่นใจในการท่องเที่ยวประเภทนี้ เนื่องจากเป็นเรื่องใหม่สำหรับชาวบ้านที่จะมาเห็นคนแปลกหน้าที่เป็นนักท่องเที่ยวมาเดินไปมาในหมู่บ้าน ประกอบกับการทำสวนเกษตรอินทรีย์ต้องเอาใจใส่และใช้เวลานาน ต้องใช้ทั้งแรงกายและแรงใจมุ่งมั่น ซึ่งอาศัยเริ่มดำเนินการเป็นต้นแบบสวนเกษตรอินทรีย์ 9 สวน ในการเข้ามาจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน

ศักยภาพด้านการจัดการด้านงบประมาณ ชัดเจน (นามสมมุติ) กล่าวว่า แหล่งสนับสนุนทางด้านงบประมาณ เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ช่วงแรกใช้งบประมาณของสมาชิกที่เข้าร่วมกลุ่ม โดยเปิดร่วมหุ้น หุ้นละ 100 บาท และถ้าเป็นการดูงานก็ใช้วิธีแชร์ค่าใช้จ่ายในการไปศึกษาดูงานในที่ต่าง ๆ แต่พอได้จดทะเบียนขึ้นเป็นวิสาหกิจชุมชนแล้ว ก็ได้รับทุนสนับสนุนจากทางภาครัฐ เช่น กศน. อำเภอมะขาม องค์การบริหารส่วนตำบลปัถวี (ต่อมาเปลี่ยนเป็นเทศบาลตำบลปัถวี) ซึ่งงบประมาณที่จากภาครัฐนั้นมีจำกัด ทางกลุ่มจึงได้ปรึกษาหาแหล่งทุนเพิ่ม เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) ธนาคารออมสิน เพราะชาวบ้านและสมาชิกทุกคนมีความต้องการที่เหมือนกันในการร่วมกันพัฒนาชุมชน ดังนั้นงบประมาณจึงเป็นปัจจัยหลักในการซื้อวัตถุดิบ อุปกรณ์ รวมถึงค่าใช้จ่ายในการศึกษาดูงานในที่ต่าง ๆ ทุกวันที่ 30 ของทุกเดือน ทางศูนย์จะมีการชี้แจงรายละเอียดการใช้งบประมาณในการนำไปใช้ประโยชน์ให้สมาชิกได้ทราบโดยทั่วกัน พร้อมทั้งแจกแจงเงินปันผลให้กับสมาชิก การนำไปสานต่องานศูนย์และพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ

ศักยภาพด้านการจัดการผลผลิต ชัดเจน (นามสมมุติ) ได้เล่าว่า ในช่วงที่ผลผลิตออกครั้งแรกตั้งเป้าราคาให้สูงกว่าพวกใช้สารเคมี 5 - 10 บาท แต่ทำไปทำมาโดนพ่อค้าคนกลางกดราคาทำให้ต้องขายเท่ากับสินค้าใช้สารเคมี และประกอบกับราคาตลอดนั้นมีหลากหลาย ถูกสุด ๆ ก็มี ราคาตอนเช้าราคาหนึ่ง พอตอนบ่ายราคาเปลี่ยนไปเป็นอีกราคา ตอนเย็นก็เปลี่ยนราคาอีก ทำให้ราคาผลไม้นั้น ไม่แน่นอน เราจึงมานั่งปลงทุกข์ด้วยกันว่า “เราขนผลไม้ออกจากสวนไปป่าช้าเมื่อถึงแล้วต้องเผา” ความหมายคือ ผลไม้พอออกจากสวนไปถึงตลาดแหล่งรับซื้อแล้ว พ่อค้าคนกลางกำหนดราคารับซื้อมาเท่าไหร่ก็ต้องขาย เมื่อบรรทุกกลับ กลับมาวันหลังไปขายใหม่ผลผลิตก็จะเสียทำให้เราถูกกดขี่ทั้งขึ้นทั้งล่อง ซึ่งจังหวัดจันทบุรีเป็นมหานครแห่งผลไม้ แต่กลับมีปัญหามากมายในการขายสินค้า เนื่องจากผลไม้มีมากล้นตลาด ราคาตกต่ำ มีการปิดถนนเทผลไม้เพื่อประท้วงราคาผลไม้ตกต่ำ ดังนั้นจึงมีการจัดหาแนวทางรวมกลุ่มกันเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยเปิดให้ชม ชิม ช็อปกันหน้าสวนผลไม้ ซึ่งผลไม้ของเรานั้นปลอดสารเคมี ทานแล้วดีต่อสุขภาพ ราคาเป็นมาตรฐานกับท้องตลาด มีแพ็คเกจกล่องที่สวยงาม บางทีลูกค้าที่มาซื้อมังคุด ทุเรียนที่ยังไม่สุกไม่เหมาะแก่การส่งมอบให้ลูกค้า ทางกลุ่มก็มีการส่งสินค้าให้ทางไปรษณีย์ให้ถึงที่ด้วย การหาตลาดรองรับผลผลิตและสร้างเครือข่ายผลไม้อินทรีย์ตอนนี้มีตลาดรองรับที่ร่วมงานอยู่ เช่น ตลาดงานเทศกาลผลไม้ ประจำปีของจังหวัดจันทบุรี ท็อปซุปเปอร์มาร์เก็ต และตลาดต่างประเทศมี จีน ญี่ปุ่น ตะวันออกกลาง แต่แค่ 5 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น การสร้างเครือข่ายเพื่อยกระดับผลไม้จันทบุรีให้มีค่ามากกว่านี้ ตอนนี้มีเครือข่ายอยู่ 10 กลุ่ม ได้แก่ 1) สะโทย 2) ชาดไทย 3) เนินมะหาด 4) บ่อเวฬุ 5) ตรอกนอง 6) หนองด้อ 7) ขลุง 8) แหลมสิงห์ 9) ท่าใหม่ 10) นายายอาม ประสานงานโดยทางเกษตรตำบล ส่วนการแปรรูปและสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ทางกลุ่มมีผลิตภัณฑ์ที่ผลิตโดยชุมชน อาทิ น้ำผึ้งจากชันโรง (ผึ้งจิ๋ว) สบู่มังคุดผสมน้ำผึ้งชันโรง โลชั่นมังคุด ไวน์มังคุด (ใช้ทั้งเนื้อและเมล็ดในการบ่ม) ปุ๋ยอินทรีย์จากเปลือกผลไม้ น้ำหมักชีวภาพจากเชื้อจุลินทรีย์ ตะกร้าสาน ไม้กวาดทางมะพร้าว เป็นต้น ทางกลุ่มได้ร่วมกันคิดเพิ่มมูลค่าและพัฒนาสินค้าให้เพิ่มขึ้นอยู่เรื่อย ๆ

ศักยภาพด้านการเปลี่ยนแปลง ชัดเจน (นามสมมุติ) ได้เล่าว่า ชาวบ้านรับรู้และให้การยอมรับให้มีการจัดกิจกรรมและเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชน เพราะเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนก็จะทำให้ มีรายได้เข้ามาในชุมชนด้วย ไม่ต้องเดินทางไปทำงานไกลบ้าน ส่วนผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวนั้น น่าจะมีผลดีมากกว่าเพราะเป็นการทำให้ชุมชนได้รับผลที่ทางด้านเศรษฐกิจมีการกระจายรายได้เข้าสู่ชุมชน และเป็นการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาสัมผัสศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีการทำเกษตรอินทรีย์ของชุมชนด้วย เป็นการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้วัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ผลเสียที่ส่งผลกระทบก็จะเป็นเรื่องของขยะเสียงรบกวนในบางช่วงเวลา และทางสัญจรในชุมชน ซึ่งทางศูนย์ได้มีการจัดตั้งขยะโดยแยกเป็น

ขยะแห้ง ขยะเปียก และขยะรีไซเคิล ทางด้านเสียงอยู่ในระดับที่ชาวบ้านรับได้ ส่วนเรื่องการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่มีศักยภาพ มีความพร้อมที่จะศึกษาเรียนรู้ตลอดเวลา ทันเหตุการณ์ เพราะเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่มีอัธยาศัยยิ้มแย้ม กล้าคิด กล้าพูด มีความสนใจในกิจกรรมต่าง ๆ ที่นำเสนอ เพื่อให้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้การทำเกษตรอินทรีย์ที่พึ่งตนเอง ลดการพึ่งพาปัจจัยจากภายนอก (ชัดเจน (นามสมมุติ). 2557)

ปัญหาอุปสรรคที่คิดว่าน่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ได้แก่ สถานที่อาจไม่เพียงพอต้อนรับคณะดูงานที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากเป็นเขตชุมชนและถนนเป็นทางรถสวนทางและแคบที่จอดรถไม่เพียงพอห้องสุขามีไม่เพียงพอให้บริการ ทำให้รองรับคณะดูงานในเวลาที่จำกัด แต่ขณะนี้คนในชุมชน หน่วยงานเทศบาลตำบลปัถวีได้มีนโยบายที่จะเพิ่มห้องสุขาให้เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว

กรณีตัวอย่างรายที่ 2 : มวลชน (นามสมมุติ)

ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กรณีตัวอย่างรายที่ 2 : มวลชน (นามสมมุติ)

มวลชน (นามสมมุติ) อายุ 58 ปี อยู่บ้านเลขที่ 3 หมู่ 2 ตำบลปัถวี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี สถานภาพสมรส มีบุตรด้วยกัน 3 คน เป็นเพศชาย 1 คน และเพศหญิง 2 คน เรียนที่โรงเรียนเบญจมาราชูทิศ มวลชน (นามสมมุติ) และครอบครัวอาศัยอยู่ในชุมชนตั้งแต่กำเนิด ปัจจุบันประกอบอาชีพทำสวนทุเรียน โดยเน้นการปลูกทุเรียนพันธุ์หมอนทองเป็นหลัก ซึ่งทำรายได้เป็นอย่างดีในส่วนของการศึกษา จบการศึกษาระดับ มส. 3 หรือเทียบเท่ามัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่โรงเรียนเบญจมาราชูทิศ จากนั้นกลับมาช่วยงานที่บ้าน ครั้งแรกมวลชน (นามสมมุติ) เข้ามามีบทบาทในการทำงานกับชุมชน โดยเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านช่วยงานผู้ใหญ่บ้านตอนอายุ 32 ปี หลังจากนั้นผู้ใหญ่บ้านคนเดิมหมดวาระลง จึงมีโอกาสลงรับเลือกตั้งในตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านตอนอายุ 47 ปี เพราะชาวบ้านให้ความไว้วางใจ ด้วยเห็นว่าเป็นผู้ที่ทำงานจริงจัง ช่วยเหลือชาวบ้านสม่ำเสมอ และสามารถติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นได้อย่างรวดเร็ว และยังเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสุขภาพบ้านปัถวี โดยดำรงตำแหน่งส่งเสริมและประธานกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นในปี พ.ศ. 2551 - ปัจจุบัน

จากการสัมภาษณ์ มวลชน (นามสมมุติ) เกี่ยวกับองค์ประกอบที่มีส่วนสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรภายในชุมชน ได้รับคำตอบว่า ในพื้นที่ชุมชนบ้านปัถวี ชาวบ้านส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทางการเกษตรทำสวนผลไม้และสวนยางพาราเป็นหลัก ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ร่วมกันและรู้จักกันมาเป็นเวลานานหลายสิบปี

มวลชน (นามสมมุติ) กล่าวต่อว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ส่วนมากจะเป็นเรื่องการทำมาหากิน ชาวบ้านต้องการราคาผลผลิตที่ได้ราคาดี และน้ำที่เพียงพอในการทำสวนในฤดูแล้ง นับว่าเป็นโชคที่ทางรัฐเริ่มให้การสนับสนุนมีนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยว ทางชุมชนบ้านปัถวี จึงเห็นพ้องต้องกันว่าสวนผลไม้น่าจะเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนได้ และสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดจันทบุรีก็มีทั้ง ทะเล น้ำตก วัด โบสถ์คาทอลิก ตลาดชุมชนเมืองเก่า อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ เป็นต้น ซึ่งทุกวันนี้คนในชุมชนอยู่กันแบบถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และหวังว่าในอนาคตจะเป็นชุมชนต้นแบบให้แก่ชุมชนใกล้เคียงต่อไป

การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชน มวลชน (นามสมมุติ) กล่าวว่า คนในชุมชนให้การยอมรับและสนับสนุนการท่องเที่ยวภายในชุมชนเป็นอย่างดี ส่วนในเรื่องการคิดวางแผนงานก็จะมีกลุ่มวิสาหกิจคอยเสนอแนะกิจกรรม ชักชวนชาวบ้านมาศึกษาเรียนรู้และร่วมกันพัฒนาการจัดการในส่วนที่ทำได้ เช่น การกำจัดขยะ จำแนกขยะ ทำปุ๋ยชีวภาพจากขยะ การเพิ่มมูลค่าขยะมาทำกระเป๋า หมวกจากกล่องกระดาษ เป็นต้น กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้คนในชุมชนใกล้ชิดกันมากขึ้น ได้ร่วมกันทำประโยชน์ร่วมกัน มีอาชีพเสริม สร้างงาน สร้างรายได้

จากการสัมภาษณ์ มวลชน (นามสมมุติ) เกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ชาวบ้านปัถวีพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่ทางรัฐให้การสนับสนุน อาทิ ศักยภาพด้านความรู้ มวลชน (นามสมมุติ) และชุมชนที่ร่วมกิจกรรมทราบถึงนโยบายของการส่งเสริมการท่องเที่ยว จึงได้ปรึกษากับชัดเจน (นามสมมุติ) และสมาชิกร่วมกันหาจุดเด่น เพื่อเปิดชุมชนเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร และเมื่อถามถึง มวลชน (นามสมมุติ) ถึงแหล่งสนับสนุนทางด้านงบประมาณเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้รับคำตอบว่า เริ่มแรกสมาชิกร่วมกองทุนกันเองในกลุ่มได้รับงบจากองค์กรการบริหารส่วนตำบลปัถวี (อบต.ปัถวี) ต่อมามีองค์ภาครัฐเข้ามาเป็นผู้สนับสนุนและให้ความช่วยเหลือ ซึ่งทางศูนย์ได้มีการจัดจัดสรรรายได้อย่างเป็นธรรมแก่สมาชิก มีการจัดสรรเงินเพื่อสมทบเข้ากลุ่ม จำนวน 10 เปอร์เซ็นต์ของรายได้ที่มีทุกอย่าง เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน เพิ่มพูนความรู้ให้กับสมาชิกและคนในชุมชน ร่วมกันพัฒนาศักยภาพให้ชุมชนให้เข้มแข็ง

ส่วนทางด้านการจัดการผลผลิต มวลชน (นามสมมุติ) และชาวบ้านที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกได้ดำเนินตามที่ประธานศูนย์แนะนำ ตามขั้นตอนที่วางแผนกันไว้ คือ จำหน่ายผลผลิต เหลือนำมาแปรรูปทำปุ๋ย - น้ำหมักชีวภาพ เราต้องจัดสรรทรัพยากรที่มีให้คุ้มค่าที่สุด

ด้านการเปลี่ยนแปลง มวลชน (นามสมมุติ) กล่าวว่า การเปิดสวนให้นักท่องเที่ยวมาเรียนรู้วิถีการทำการเกษตร มาสัมผัสสวนธรรมชาติ ทำให้คนในชุมชนมีความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงไม่เป็นหนี้ และอยากให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของบ้านเกิดตนเอง

มาช่วยกันพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและพึ่งพาตัวเองได้ เมื่อถามมวลชน (นามสมมุติ) ถึงปัญหาอุปสรรคที่คิดว่าน่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ได้รับคำตอบว่า ปัญหาที่พบในการทำงาน ชาวบ้านในชุมชนไม่ค่อยมีเวลาร่วมกิจกรรมบางงานได้อย่างพร้อมเพรียง ไม่ค่อยเข้าประชุม ขยะจากนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ เพราะเรารับคนไม่มาก เนื่องจากพื้นที่จำกัดในส่วนของปัญหาขยะในชุมชนชัดเจน (นามสมมุติ) ได้นำแนวคิดการแยกขยะมาใช้โดยจัดทำที่ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนบ้านปัถวี นำขยะเปียกที่ย่อยสลายได้มาทำปุ๋ยและน้ำหมักชีวภาพ และเสนอเป็นโครงการนำร่องเพื่อให้คนในชุมชนลดต้นทุนการใช้สารเคมี และยังหมักเป็นน้ำเอ็นไซน์ใช้ในครัวเรือนได้ด้วย (มวลชน (นามสมมุติ). 2557)

ผลการศึกษาข้อมูลศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนเกษตรเพื่อสุขภาพบ้านปัถวี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี

องค์ประกอบที่มีส่วนสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรภายในชุมชน

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญถึงองค์ประกอบที่มีส่วนสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรภายในชุมชน พบว่า

1. กลุ่มชุมชนบ้านปัถวีประสบปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ ไม่เป็นธรรม จึงมีความประสงค์ที่จะร่วมมือกันแก้ไขปัญหาที่เกิด

2. กลุ่มภายในชุมชนบ้านปัถวีต้องการเพิ่มรายได้ของครอบครัว เนื่องจากรายได้จากการทำสวนผลไม้เดิม และยางพารา ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย

3. กลุ่มภายในชุมชนบ้านปัถวีได้แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จากการที่ไปศึกษาดูงานจากแหล่งชุมชนอื่น จึงได้จุดประกายความคิดให้กับชุมชนในการเปิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

4. เกิดความร่วมมือกันภายในชุมชนบ้านปัถวี จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น วิสาหกิจชุมชนเกษตรเพื่อสุขภาพบ้านปัถวี เพื่อช่วยเหลือและแนะแนวทางการทำเกษตรอินทรีย์แก่สมาชิกในกลุ่มของชุมชน

การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชน

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ถึงการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชน พบว่า

1. ชุมชนบ้านปัถวีให้การยอมรับและสนับสนุนการท่องเที่ยวภายในชุมชนเป็นอย่างดี พร้อมให้ข้อมูลแก่ผู้ที่สนใจมาเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนหรือครอบครัว พาชม ชิม ช้อป สวนเกษตรผลไม้อินทรีย์ของกลุ่มชุมชน ซึ่งกลุ่มชุมชนมีแนวคิด วางแผนและเรียนรู้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ร่วมกันกับเครือข่ายการท่องเที่ยวอื่น ๆ โดยมีประธานศูนย์เป็นผู้นำในการจัดการ ต่อติดหน่วยงานต่าง ๆ มอบหมายและเสนองาน ทำให้ชาวบ้านมีรายได้เสริมและเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปทางการเกษตรซึ่งเป็นจุดขายให้กับชุมชน มีการรวมกันตามความชอบที่ถนัด และกิจกรรมพื้นบ้านที่มีทั้งเด็กและผู้สูงอายุมาเป็นส่วนหนึ่งด้วย ทางกลุ่มชุมชนมีการอนุรักษ์ทรัพยากรให้คงรูปแบบธรรมชาติมากที่สุด ชุมชนเคยอยู่อย่างไรก็อยู่อย่างนั้น ปลูกบ้านใกล้กันแบบไม้มีรั้วกัน บ้านพี่บ้านน้องกัน ผู้ที่มาเที่ยวที่นี่จึงได้สัมผัสกับอากาศที่สดชื่น มีทั้งต้นไม้ วิวภูเขา ทานผลไม้ที่สด ๆ จากต้นโดยไม่ใช้สารเคมีอย่างปลอดภัย สิ่งที่ชุมชนได้รับร่วมกัน ก็คงจะเป็นการมีชีวิตที่ดีขึ้น ปลอดสารเคมี ไกลโรค ปลดหนี้ได้ อยู่อย่างพอเพียงมีกินมีใช้

2. กลุ่มภายในชุมชนบ้านปัถวีมีส่วนในการคิด วางแผนและเรียนรู้ร่วมกันในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อประโยชน์ของชุมชน ครอบครัว และสังคม

3. กลุ่มภายในชุมชนบ้านปัถวีได้สร้างความร่วมมือกับเครือข่ายการท่องเที่ยวอื่น ๆ เพื่อช่วยกันพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของแต่ละชุมชน ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีหน่อยงานของจังหวัดได้เข้ามาสนับสนุน ส่งเสริม แนะนำนักท่องเที่ยวเข้าชมโครงการการท่องเที่ยวในชุมชน

4. มีการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว โดยผู้นำชุมชนและประธานศูนย์เป็นผู้ริเริ่ม สมาชิกเป็นผู้เสนอกลุ่มย่อย ๆ ปัจจุบันจึงได้เกิดการจัดตั้งชื่อกลุ่มภายในชุมชนชื่อ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสุขภาพบ้านปัถวี คนภายในชุมชนให้ความร่วมมือเข้าโครงการแทบทุกครัวเรือน เนื่องจากมีผู้นำที่ลงมือทำจริงมีกิจกรรมและผลตอบแทนด้านรายได้และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

5. เด็กและผู้สูงอายุในชุมชนบ้านปัถวีมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ในช่วงวันหยุดภาคเรียนหรือเสาร์ - อาทิตย์ของเยาวชนทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยร่วมกับผู้นำเที่ยว พาชมสวนและกิจกรรมอนุรักษ์การละเล่นเครื่องดนตรีพื้นบ้าน ส่วนผู้สูงอายุจะเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการทำหัตถกรรม เครื่องสานต่าง ๆ แก่ผู้ที่สนใจ

6. ชุมชนบ้านปัถวีร่วมกันรักษาทรัพยากรในพื้นที่ โดยการลดการใช้ปุ๋ยและสารเคมี เปิดใจยอมรับการทำเกษตรเพิ่มขึ้น เพื่อพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ปลอดภัยสารให้มากที่สุด ธรรมชาติก็จะดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาสัมผัสกับชุมชนของเรา

7. ชุมชนบ้านปัถวีได้รับผลประโยชน์ร่วมกันทั้งรายได้เสริมและสุขภาพที่ดีขึ้น จากการผลิตและจำหน่ายผลผลิตที่ปลอดสารพิษ การแปรรูปผลผลิต อาทิ สบู่มังคุด โลชั่นมังคุด น้ำผึ้งจากชันโรง ไวน์มังคุด เป็นต้น

8. การประสานความร่วมมือกับกลุ่มกิจกรรมท่องเที่ยวอื่น ๆ ของชุมชนที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างระบบตลาดให้เข้มแข็งนั้น ได้รับความร่วมมือจากกลุ่มต่าง ๆ ของแต่ละอำเภอ ซึ่งทางผู้ว่าราชการจังหวัดและการท่องเที่ยวของจังหวัดได้ให้การสนับสนุน ช่วยประชาสัมพันธ์ให้กลุ่ม

เป็นที่รู้จัก อีกทั้งทางมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี คณะเทคโนโลยีการเกษตรได้เข้ามาให้คำแนะนำการทำผลิตภัณฑ์และแปรรูปผลผลิต และมีนักศึกษาเข้ามาเรียนรู้ร่วมด้วย ซึ่งเป็นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสถาบันการศึกษากับชุมชน

ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชนของวิสาหกิจชุมชนเกษตรเพื่อสุขภาพบ้านปัถวี

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ถึงศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร สามารถจำแนกได้ดังนี้ ศักยภาพด้านความรู้ ศักยภาพด้านการจัดการงบประมาณ ศักยภาพด้านการจัดการผลผลิต ศักยภาพด้านการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชน ศักยภาพด้านการจัดกิจกรรมเชิงเกษตร พบว่า

1. ศักยภาพด้านความรู้

1.1 นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยว ทางกลุ่มชุมชนได้รับคำชี้แจงและการชักชวนจากเกษตรอำเภอ ภายใต้โครงการการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัด ซึ่งทางจังหวัดได้สนับสนุนให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการดำเนินการต่าง ๆ มีหน่วยงานภาครัฐมาเยี่ยมชมแลกเปลี่ยนความรู้ และทางกลุ่มมีโอกาสไปศึกษาดูงานเพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ ทำให้กลุ่มชุมชนบ้านปัถวีมีศักยภาพมากขึ้น

1.2 ทรัพยากรภายในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียงของชุมชนบ้านปัถวียังคงความเป็นธรรมชาติ เพราะกลุ่มชุมชนคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและสุขภาพเป็นสำคัญ จึงลด ละ เลิก การใช้สารเคมีจากยาฆ่าแมลงและปุ๋ยวิทยาศาสตร์ หันมาผลิตปุ๋ยอินทรีย์จากผลไม้และเศษอาหาร ยาพ่นแมลงจากสารธรรมชาติทดแทน เพื่อชีวิตที่ปลอดโรคและลดรายจ่ายในครัวเรือน

1.3 จุดเด่นของชุมชนที่สามารถพัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยว จะพบว่าภายในชุมชนบ้านปัถวีมีเรื่องราวประวัติความเป็นมาและพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นที่ราบสูงแบบลูกเนินเล็ก ๆ ภูมิอากาศที่สดชื่นใกล้ภูเขาและลำธารเล็ก ๆ เหมาะสำหรับการเพาะปลูกผลไม้ ข้าว ยางพารา ทั้งปี สามารถเพาะปลูกแบบผสมผสานได้ทั้งปี

1.4 บทบาทของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร กลุ่มภายในชุมชนบ้านปัถวีเข้ามามีบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีผู้นำชุมชนและประธานศูนย์เป็นผู้ดูแลดำเนินการจัดประชุมซึ่งทำงานกันแบบมีส่วนร่วมช่วยกันคิด เสนอ นำแนะ หาแนวทางพัฒนาชุมชนร่วมกัน ให้เป็นชุชมชนเกษตรเพื่อการท่องเที่ยวจนประสบผลสำเร็จ มีหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามาศึกษาดูงานของกลุ่มชุมชนอย่างต่อเนื่อง

2. ศักยภาพด้านการจัดการงบประมาณ

2.1 แหล่งสนับสนุนทางด้านงบประมาณเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร สำหรับแหล่งสนับสนุนทางด้านงบประมาณเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้น ส่วนหนึ่งได้รับ

การสนับสนุนจากจังหวัดโดยผ่านทางองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในตำบล ซึ่งสนับสนุนด้านการสร้างผลิตภัณฑ์แนะนำ อีกทั้งงบส่วนตัวที่ทางกลุ่มลงขันกันเองเพื่อไปศึกษาดูงานในพื้นที่จังหวัดใกล้เคียง หาความรู้จากกลุ่มที่ประสบความสำเร็จมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานภายในกลุ่มชุมชน โดยเฉพาะช่วยเรื่องแรงกายและแนวคิด หมุนเวียนจัดสรรรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์แปรรูปส่วนหนึ่งเพื่อใช้ในการขับเคลื่อนกลุ่มให้สามารถดำรงอยู่ได้

2.2 การจัดสรรงบประมาณในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ในส่วนของการจัดสรรงบประมาณประธานศูนย์ได้จัดตั้งเหรัญญิกของกลุ่มภายในชุมชนบ้านปัถวี มีการประชุมวางแผนการจัดสรรอย่างมีส่วนร่วม มีสิทธิเสนอในการใช้จ่าย มีการจัดการงบประมาณอย่างเป็นระบบโดยการทำบัญชีรายรับ - รายจ่ายและให้ผลตอบแทนแก่สมาชิกอย่างเป็นธรรม ส่งผลต่อการเข้าร่วมโครงการของสมาชิกเพิ่มมากขึ้นทุกปี

2.3 การกระจายผลประโยชน์และการจัดสรรรายได้สู่ชุมชน สำหรับการกระจายผลประโยชน์และการจัดสรรรายได้สู่ชุมชน ทางศูนย์การเรียนรู้ได้จัดตั้งเป็นแหล่งรับซื้อสินค้าภายในชุมชนและตำบลใกล้เคียง เพื่อลดปัญหาราคาผลผลิตตกในช่วงผลไม้ล้นฤดู ซึ่งทางกลุ่มจะจัดสรรราคาอิงกับราคาขายตามท้องตลาดโดยมุ่งความเป็นธรรม ไม่กดราคา เพราะทางกลุ่มมีแหล่งกระจายสินค้าทางการเกษตรสู่ผู้บริโภคโดยตรง

3. ศักยภาพด้านการจัดการผลผลิต

3.1 ตลาดรองรับผลผลิตที่ได้มาตรฐาน กลุ่มชุมชนบ้านปัถวีถือเป็นศักยภาพด้านการจัดการผลผลิตที่ประสบความสำเร็จของชุมชน ได้มีการจัดตั้งศูนย์รับซื้อผลผลิตภายในชุมชนโดยมีการกำหนดราคารับซื้ออิงราคาเดียวกับตลาดอย่างเป็นธรรม รวมทั้งยังส่งให้กับซูเปอร์มาร์เก็ตที่รับสินค้าเกษตรอินทรีย์ ปลอดสารเคมี ภายใต้แบนด์ของเครือท็อปส์ซูเปอร์มาร์เก็ต

3.2 การกระจายผลผลิตสู่ผู้บริโภคโดยตรง การกระจายผลผลิตสู่ผู้บริโภคมีสองทางเลือก คือ ทางเลือกแรกสำหรับผู้บริโภคที่สนใจมาถึงที่ ทั้งแบบครอบครัวและแบบศึกษาดูงานจากหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะมาชมสวนและเลือกซื้อผลผลิตโดยตรงจากสวน ทางเลือกที่สองคือการสั่งซื้อทางการโทรจองมีการสั่งจองผลผลิตข้ามปี โดยทางกลุ่มจะจัดส่งทางไปรษณีย์โดยคำนวณวัน เวลา ที่จะรับประทานรับรองความพึงพอใจและคุณภาพให้แก่ผู้บริโภค ทำให้ได้รับการยอมรับจากลูกค้ามีการบอกต่อกันซึ่งปัจจุบันมียอดจองผลผลิตกันข้ามปี

3.3 การแปรรูปและสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ ส่วนใหญ่ทางกลุ่มจะจำหน่ายผลผลิตสด ๆ โดยตรง แต่เนื่องจากมีผู้บริโภคให้ความสนใจในผลผลิตอินทรีย์และลดปัญหาในช่วงราคาผลผลิตต่ำตก ทางกลุ่มชุมชนบ้านปัถวีจึงได้แปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ อาทิ สบู่มังคุด สบู่น้ำผึ้งจากชันโรง โลชั่นมังคุด ไวน์มังคุด ไวน์กล้วยหอม มังคุดกวน ปุ๋ยหมักอินทรีย์ เป็นต้น ผลิตภัณฑ์ดังกล่าว

ปลอดสารพิษและปลอดภัยกับผู้บริโภคอย่างแท้จริง จึงเป็นจุดขายของผลิตภัณฑ์ในชุมชนที่ได้รับการประกันจากกลุ่มและผู้บริโภค

4. ศักยภาพด้านการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชน

4.1 การสร้างเครือข่ายของการท่องเที่ยว ในด้านการสร้างเครือข่ายของการท่องเที่ยวชุมชนได้สร้างเครือข่ายกับจังหวัด และเทศบาลตำบลในท้องที่ในการขยายการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้กว้างไกลมากขึ้น ซึ่งได้รับการสนับสนุนและความร่วมมือเป็นอย่างดีของหน่วยงานรัฐและหน่วยงานอื่น ๆ การสร้างเครือข่ายดังกล่าวถือว่าเป็นการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนในเวลาที่รวดเร็วและสามารถนำมาใช้ประโยชน์ต่อชุมชนได้อย่างแท้จริง

4.2 การกำหนดแนวทาง/รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน การกำหนดแนวทางรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนนั้น ทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางจากมติที่ประชุมคณะกรรมการของชุมชน ดังนั้นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนจึงออกมาด้วยความเต็มใจ สมาชิกของกลุ่มยอมรับทำให้เกิดการบริหารจัดการที่ง่าย สมาชิกเต็มใจปฏิบัติทำให้เกิดความประทับใจกับผู้ที่มาท่องเที่ยวและได้รับคำชื่นชมจากนักท่องเที่ยวและผู้มาศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่อง

4.3 การให้ความรู้/ข่าวสาร/เอกสาร พื้นฐานทางด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การให้ความรู้ต่าง ๆ กลุ่มของชุมชนบ้านปัถวีจะมีการบรรยายให้ความรู้ด้านการเกษตรพอเพียง เกษตรอินทรีย์ และการทำเกษตรแบบออแกนิก โดยมีผู้นำกลุ่มให้ความรู้เบื้องต้น หลังจากนั้นสมาชิกกลุ่มเจ้าของสวนก็จะบรรยายให้ความรู้และนำพาเที่ยวชมสวนผลไม้อีกลักษณะหนึ่ง ส่วนการรับข่าวสาร เอกสารต่าง ๆ งานประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานรัฐ จะมีทางเทศบาลตำบลปัถวีและผู้ใหญ่บ้านคอยกระจ่ายข่าวผ่านทางเสียงตามสายของหมู่บ้าน ทางสื่อเครื่องมือสื่อสารโซเชียลมีเดีย รวมทั้งการนัดประชุม ปรึกษา ที่ทำการศูนย์การเรียนรู้ของกลุ่มชุมชนบ้านปัถวีด้วย

5. ศักยภาพด้านการจัดกิจกรรมเชิงเกษตร

5.1 กิจกรรมที่ดำเนินการในชุมชน กิจกรรมที่ดำเนินการภายในชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมพานักท่องเที่ยวชมสวนผลไม้ที่อยู่ในโครงการ โดยมีการบรรยายและสาธิตขั้นตอนการเพาะปลูก ดูแล และวิธีการเก็บเกี่ยวผลผลิตที่ถูกต้อง เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสธรรมชาติและวิถีเกษตรของชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม

5.2 ความถี่ในการทำกิจกรรมในชุมชน ความถี่ในการทำกิจกรรมนั้นจะมีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจอย่างมากในช่วงหน้าผลไม้ประมาณ 5 เดือน เริ่มตั้งแต่กุมภาพันธ์ถึงมิถุนายน โดยมีการเปิดให้จองคิวในการพาชมสวนและช่วงผลผลิตออกจำหน่าย ส่วนเดือนอื่น ๆ ก็จะมีกลุ่มเครือข่ายชุมชนจากละแวกใกล้เคียงและต่างจังหวัดมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันเพื่อนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาชุมชนของตนต่อไป

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

5.3 สถานที่ที่ดำเนินกิจกรรมในชุมชน สถานที่ดำเนินการจัดกิจกรรมจะแบ่งออกเป็น 2 แหล่งเรียนรู้ ซึ่งแหล่งเรียนรู้แรกคือ ศูนย์วิสาหกิจชุมชนเพื่อสุขภาพบ้านปัถวีจะจัดเป็นฐานบรรยายให้ความรู้และจัดจำหน่ายผลผลิต ผลิตภัณฑ์แปรรูป สินค้าหัตถกรรมของชุมชน แหล่งเรียนรู้ที่สองคือ สวนผลไม้ของกลุ่มสมาชิกที่อยู่ในเขตพื้นที่ ระยะห่างประมาน 5 - 10 กิโลเมตร ส่วนนี้นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกับธรรมชาติและเก็บผลผลิตทานสด ๆ ได้อย่างปลอดสารเคมี

5.4 แนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน แนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนนั้นชุมชนเห็นว่าการจะสร้างความเข้มแข็งได้ต้องได้รับความร่วมมือกันในทุก ๆ ฝ่ายในชุมชน ต้องช่วยเหลือสามัคคีกัน มีส่วนร่วมในการที่แก้ไขปัญหาร่วมกัน ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันพัฒนา เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง การทำการเกษตรคือชีวิตของคนในชุมชน ชุมชนต้องรักวิถีชีวิตของตนและนำเสนอผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีผลผลิตที่เป็นธรรมชาติมานำเสนอให้แก่นักท่องเที่ยวได้พอใจ นอกจากผู้บริโภคจะปลอดภัยแล้วชุมชนเองก็ปลอดภัยจากสารพิษ ยาฆ่าแมลง ปุ๋ยเคมีและสารตกค้างของสารพิษ ที่มีผลร้ายทั้งทางตรงและทางอ้อมกับครอบครัวญาติพี่น้องของคนในชุมชน

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนนั้นมีประเด็นที่น่าสนใจมากมายทั้งที่เกิดขึ้นจากภายในชุมชนเอง และผลกระทบจากภายนอกที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งปัญหาภายในชุมชนที่เกิดขึ้น เนื่องจากผู้ร่วมโครงการศูนย์เวลาว่างไม่ตรงกัน เพราะบางคนมีอาชีพรับจ้างทั่วไป ต้องออกไปทำงานนอกชุมชน เวลามีประชุมจึงไม่สามารถลงมติได้ ต้องชะงักเพื่อรอข้อสรุปร่วมกันทำให้การดำเนินงานล่าช้า อีกทั้งเยาวชนส่วนใหญ่มีวิถีการดำเนินชีวิตที่เป็นไปตามกระแสจากภายนอก ทำให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมเริ่มลดน้อยลง ขาดคนรุ่นใหม่ในการสานต่อด้านแนวคิดจากคณะกรรมการ และการทำงานเพื่อส่วนร่วมโดยไม่มีค่าตอบแทน ทำให้คนเริ่มท้อ บางคนก็หันไปทำเกษตรแบบเดิม อีกทั้งแหล่งสนับสนุนงบประมาณมีจำกัดบางครั้งผู้นำและสมาชิกยังต้องใช้งบประมาณตนเองในการเข้าร่วมประชุมกับภายนอก ซึ่งได้ส่งผลกระทบถึงครอบครัวและอาชีพหลักที่ทำอยู่

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญพบว่า ข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนนั้น ในเรื่องศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยเฉพาะด้านความรู้ทางชุมชนยังขาดสื่อการนำเสนอ ประชาพันธ์ ควรให้ทางมหาวิทยาลัยเข้ามาส่งเสริมด้านการทำสื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะทำให้ชุมชนมีความเชื่อมั่นมากขึ้น รวมทั้งส่งเสริมให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญในการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมรับผลประโยชน์ และมีความตระหนักในการแก้ไขปัญหาของส่วนรวมร่วมกัน